

Иван Вазов
Поколение

В горите тъй високо ечеше песента; че нямаше тука място, както ни се показва, ни за тъгата, ни за враждата, ни за суетата, ни за злобата.

Тенисон

Рътлината Курубаглар, въпреки варваризма на името си, е едничкото място в околността на София, дето човек може да намери зелен шумалак, сянка и да чуе как шушне гората. Тя е като оазис в тая степна равнина, изгоряла, тъжна, гола като длан лете. Над София тогава постоянно стои един облак прах като дим над бойно поле, който очаква само дъжд или вятър да се пръсне.

В подобни марани еснафите хора и простата класа от софианците, щом дойде празник, бягат със семействата си на Курубаглар – за разходка, понеже не им дава ръка за Княжево, Версайлът на софийската чиновническа аристокрация. Тогава Курубаглар добива твърде засмян вид от пъстрите разноцветни облека, що се мяркат по зеленината му, и живата глъчка и смехове на радостните му гости.

Тая кичеста местност, най-хубавата разходка на столицата, дарена ней от природата или по-добре от прежните турски бейове и богаташи – защото те са я засадили и запазили като място за зефкове, – ще има навярно бъдаше. Сега обаче тя е още доста пренебрегната и София нищо не прави за нейното похубавяване. Напротив, столичната култура от най-суровата си страна е засегнала естествената ѝ прелест: ред казарми и военни складове я запасват от запад, по течението на Перловската река. Обсаден така от начумерените каменни сгради, Курубаглар губи много от своята веселост и идилическа уединеност.

Един делничен ден, когато Курубаглар е особено пуст и меланхоличен и само птичите гласове ечат из самотиите му, аз го посетих с една книга. Гъсти редове белокори стройни ясики със сладко фъфлене в трепливите кръгли листа, шубраки и диви шипки, засмели се белорумени трендафили забикаляха отвърст сенчестата ливада, дето седях. Тоя жив зид от зеленина тулеше ми вида към полето, но затова пазеше по-голяма тайност, очарование и свежест и настройваше душата на сладостна мечтателност. А душата на такова място не може да прави друго, освен да мечтае. Тя мечтае и плува из някакви хоризонти, вълшебни и непознати, но в които изневиделица падат и се кръстосват мили образи от твоето минало и спомени ту мъчително сладки и неуловими, ту тежки като куршум, пълни с буря, но приспани и успокоени от времето, и мъгливи сенки от мъките и тревогите на настоящето, винаги варварски прозаично, грубо и жестоко в своята креслива реалност. Но даже и върху него тая кротка, покойна и засмяна природа фърля омиротворяща пелена: човек вижда, че извън размътения вихър, в който се борят страстите, суетата и лъжата световни, съществува друг живот – мирен, свободен, неосквернен, – животът на естеството, пълен с мир и хармония

непонятна; и той неволно става причастен към тоя живот, слива се с него и гълта из широко в гърдите си жизнерадостни струи от душевен мир и целебна свежест.

Мътните ми мечтания се прекъснаха от гласовете на някои деца, които, както разбрах, беряха вишни някъде близко зад гъстаката. Скоро, види се, това занятие им умръзна и те се покатериха на две големи яски, които не виждах оттука. Това разбрах по премещането на гласовете: те се раздаваха вече отвисоко. Двете яски приказваха сега твърде силно, викаха, смееха се, пеяха... Тия звукове на минута повърнаха мислите ми в друга, много отдалечена област: детинството.

Нахлуха в ума ми хиляди приятни спомени от оная невинна и блажена възраст, в която толкоз малко ни е било нужно, за да бъдем щастливи... Не, човек може да е разочарован от всичко, може да му е опротивяло всичко, що доставя насита или възбуждение на суетата, алчността, сладострастието, но пред вида на един бръмчаш рояк румени деца той се усеща слаб да противостои на едно сладко и парливо чувство, излязло из най-задрямалите дълбини на душата...

Сега аз дадох цялото си внимание на тоя концерт, решен да не пропусна нито една нотка от него, която ми дохождаше през листата. Любопитно и драго ми беше да чуя в какви прости, искрени и наивни слова се изразяваше радостта на тия безгрижни човеченца, да прочета книгата на тяхната душа, незапетнена още от пръските на житейското блато.

Боже мой!

Това, което излязаше из устата на тия момченца, това, което съставяше съдържанието на техните души, беше страшно! Даже една маймуна би се зачервила от срамотиите, които се говореха и които опозоряваха въздуха, дето ечаха чистите песни на славея в близкия шумалак В разговорите между двете яски имаше толкова цинизъм и свободна безстидност, каквито всякъде другаде, само у деца не можеш прозря! Присъствувах на една оргия от мръсни думи и фрази, събрани сякаш от най-гнусните кръчми и вертепи, населявани от пияната на космополитическия сброд на столицата! Мене особено ме наскърби нодозрението, че в тия момченца ще има ученици: аз чух и декламации, каквито се учат изуст за годишните актове на училищата, но и тия декламации се подвеждаха към общия тон и се преплитаха безобразно със срамотни каламбури, които очевидно не сега се измисляха.

– Ето душата на тия малки чловеци, неизпитали още бурите и мръсотиите на света, а омърсени вече: ето чудовищния багаж, с който влизат от детинството в живота – думам си дълбоко потресен, като оставях

бързо тая атмосфера, преситена от миазмите на сокашко-кръчмарските сквернословия.

Отдека и кога бяха успели тия крехки създания да се напоят с тая нравствена отрова, която без съмнение проникваше в цялото им духовно същество? Тия подли мисли и чувства – защото мисли и чувства изражаваха тия думи – бяха се посели в душите им, преди да падне в тях семето на добрите понятия, на чувствата за благородство и човеческо достойнство. Ето една природа, отрано покварена, заразена от влиянието на низката среда, и накуп тъжни условия, окръжаващи възпитанието у нас. Възмутителни да ги чуеш и от възрастни хора, тия срамотии в устата на децата са една чудовищност! Какви хора ще излязат от тия деца? Какви граждани и какви добродетели? Какви плодове ще дадат подобни принципи? Който знай да говори мръсно, той и мисли мръсно. Тия хлапетии – предполагам, че са чирачета, – които вече говорят толкова безсрамства без свеняване, ще могат да говорят и лъжа без колебание, ще смеят да правят и подлости с леснина, с каквато ги и произнасят. Непременно такива ще са децата, които вадят очите на малките животни, късат крилата на птичките, додето добият възможност да бъдат зли и вредоносни за хората! Чини ми се, че виждам в тях бъдащите елементи на уличната сган и на общественото купище... Или може би се лъжех в тия си зловещи заключения? Но те ми се навръзваха непобедимо сега, аз не можех други да направя! Горчивият факт не ми даваше право на илюзии... Аз вярвам, че школото ще успее да облагороди донейде тия души, но как ще се бори с живите примери извън оградата му, от които черпят порочната наука? Не ще ли остави то непокътната една утайка от смрад вдън душите на тия бъдащи членове на обществото, може би – и ръководители негови?...

Стори ми се сега, че си обяснявам присъствието на ония вулгарни чърти в нашия народен характер, които и шовинизмът не би смял да отрече; чини ми се, че си обясних и една чърта на нашия език – чърта, която ме е много озадачавала досега: извънредно богатата терминология в речника ни на думи, изражаващи понятие за грозно, низко, глупаво, мръсно; служащи за инструмент на клетви, хулби, просташки нападки – при крайната бедност от народни термини, изражаващи противоположните им еквиваленти!...

Аз продължих разходката си към шумака, дето се чуеше славеят. Една потребност се обади у мене, сега именно, да послушам песента му. Той чупеше гласеца си по разни начини, изтъняваше, извиваше го плавно и завършваше всяка строфа с една звънлива трел, издъхнала на

висока нота.

Пленен от тая деликатна музика, аз се оставих мълчаливо да погълъщам омайната ѝ поезия. И в звучните преливи на гласа дали не слушам вълнение на сладките чувства на любовта, на радостта и чистия химн на незлобната душа? И говореше ми тая песен на славея за нещо чисто, кротко и нечовешко. И ази чувствувах под омиротворящото ѝ обаяние как изчезват из душата ми облаците, навеяни от вихъра на жизненото зло.

София, 18...

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Надежда Владимирова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5020>]